

FESZTIVÁL KÉRDŐJELEKKEL

PULA 1973

Ünnepi fesztiválra indultunk de bizony csak szerény, viszonylagos értékű filmek bemutatóira érkezünk Pulába. A jugoszláv játékfilmek huszadik jubileumi fesztiválján kevés művészi élményben részesültünk. A filmek száma is csökkent. Az utóbbi években megszokott, huszonöt-harminchat helyett mindössze tizenhat film képviselte az évi termést. Közöttük is kevés volt a kiemondottan idei és a filmszínházak számára forgatott alkotás. Három filmet ugyanis tévésorozatokból rövidítették, (*Paja és Jare*, valamint *A virág őszel*), illetve egy tévéjátékot (*Válaszúton*) adtak át mozi-forgalmazásra. Önálló és új alkotás-ként mutatták be Lordan Zafranović *Egy bűn krónikája* című munkáját, melyet három külön-külön epizódban a korábbi években kisjáték-filmként láthattunk már Belgrádban, a jugoszláv rövidfilmek nemzeti fesztiválján. Idei filmként vetítették az anyagi és egyéb nehézségek miatt három éve készülő (és egy éve befejezett) *Halálos tavaszt*, és a két és fél évig (közben egy esztendő leállással) forgatott *Sutjeskát*. Másszóval a valóban idei jugoszláv mozi-filmtermést mindössze tíz alkotás jelentette.

Nemzetközi jelentőségű művet, egyetlenegyét láttunk, az idei moszkvai filmfesztiválon is értékes díjjal jutalmazott *Sutjeskát*. Pula is bizonyította: a jugoszláv szuperfilm — hatásos mű. Lényegesen sikerültebb, mint a nálunk is ismert *Netretvai csata*. Áttekinthetőbb, emberibb, meggyőzőbb, tömegjeleneteiben atraktívabb. A *Sutjeska* a szocialista Jugoszlávia megszületésének egyik kulcsfontosságú ütközetét eleveníti meg. 1943 május—júniusában, a hitleri hadvezetés nagy erőket összpontosítva, megpróbált leszámolni Tito partizánhadseregével. A súlyos csaták után tartalékaiban és emberállományában megfogyatkozott partizánsereg, sok ezer sebesülttel, a náci hadsereg gyűrűjébe szorult. Végül a partizánok, utol-

só erőket összpontosítva, nagy áldozatok árán átkeltek a zajló *Sutjeskán*, áttörték a nácik gyűrűjét és számukra kedvezőbb terepre húzódtak. A felszabadító háború folyhatott tovább...

A *Sutjeska* a kitűnő részletek és bámulatosan fényképezett csatajelenetek filmje. Jugoszlávia művészei (az operatőr Tomislav Pinter és a színészek) tudásuk legjavát nyújtják. Kiváló a külföldi vendégművész, a görög Irena Papas alakítása is. Csak a film leghíresebb csillaga, Richard Burton, nyújt gyengébb alakítást. Játékát — ki tudja miért? — annyira visszafogta, hogy mármár nem is tűnik színészi munkának. Pedig az önálló rendezőként debütáns, de már több mint fél-

száz filmben első-asszisztenskedő, ötven esztendő斯 Stipe Delić személyében tapasztalt, tehetséges, sokat tudó és rutinos játékkestert kapott.

A *Sutjeska* bár nem hibátlan és nem is klasszikus értékű alkotás, megérdemelten nyerte a Nagy Arany Arénát, a fesztivál fődíját; rendezőjét a rendezés Bronz Arénájával; forgatókönyvíróját a forgatókönyvek Arany Arénájával tüntették ki.

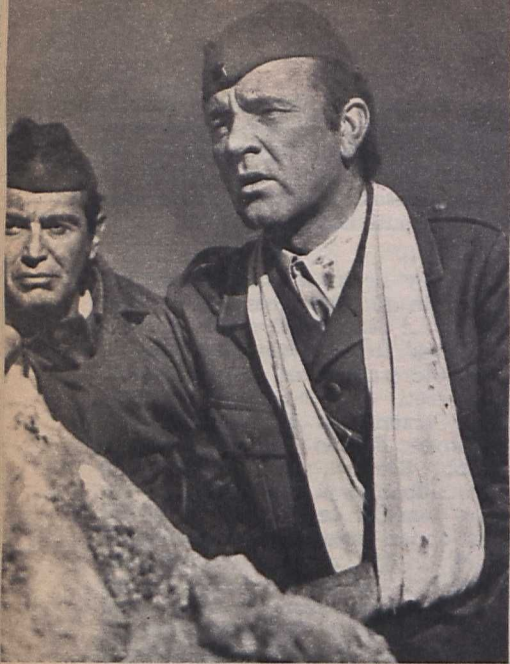
A második jelentős díjat, a Nagy Ezüst Arénát, az első filmes Predrag Golubović *Gránátosok* című filmjének ítelték. Két — már-már mesebeli hős — partizángránátos pirotechnikai csodákra épülő kalandjainak krónikájában az apák hősiességét kívánta a rendező a fiataloknak megmutatni. Bár a *Gránátosok* két főszereplője kiváló színész (Lju-

bisa Samardnić és Bata Zivojinović), túl sokat ők sem tudtak szerepeikkel kezdeni. Így aztán a két fődíjas partizánfilm, a *Sutjeska* és a *Gránátosok* között klasszis különbség mutatkozott az előbbi javára.

A Nagy Bronz Arénát, a fesztivál harmadik fődíját, Kreso Golik mai tárgyú, *A szerelemért élni* című filmjének ítelték. Két egyetemista, egy bölcsészlány és egy medikus, megszereti egymást, összeházasodnak. Ösztöndíjuk kicsi, ők maguk szegények, ketten nem tanulhatnak tovább. Ezért a fiatalasszony úgy dönt: abbahagyja tanulmányait, vidékre megy tanítónőnek. Másfél évig onnan segíti majd anyagilag férjét, hogy az elvégezhesse az egyetemet, azután majd az ő orvosi fizetéséből az asszony is befejezheti tanulmányait. A férj elfogadja ezt az áldozatot, de hamarosan kiderül, visszaél vele. Megcsalja feleségét

Jelenet Stipe Delić: *Sutjeska* című filmjéből

Richard Burton — Tito szerepében — a
Sutjeska című filmben

Irene Papas és Miroljub Leso a Sutjeska
egyik jelenetében

egy régebbi barátnőjével. Végül el-
válnak. Kis hatásvadász elemekkel
megtűzdelt, de szakmai szempont-
ból kifogástalanul megcsinált film,
melynek nagy érdeme, hogy Vlasta
Knezović személyében ígéretes új
színésznőt fedezett fel a film szá-
mára.

A rendezés Arany Arénáját Mat-
jaz Klopčić kapta A virág ősszel cí-
mű alkotásáért. A szlovén klasszsi-
kus, Ivan Tavčar, 1917-ben írott re-
génye a századvégi osztrák romanti-
ka hatására született. Klopčić a
polgári szecesszió stílusába próbálta
beleszorítani e ma már nehezen el-
fogadható történetet. (A jómódú vá-
rosi ügyvéd, gazdálkodó rokonaihoz
látogat. Beleszeret azok lányába. De
érzelmeit csak több évi vonakodás
után vallja be. Megkéri a lány ke-
zét, meg is kapja, majd besiet a
házba, hogy szerelmével is közölje
a váratlan, boldogító hírt. A titkos
betegségben szenvedő lány gyenge
szíve az örömtől megáll, a kései sze-
relmes csak egy halottat tarthat
karjaiban. Sohasem nőül meg, öre-
gen is mindig virágot visz az el-
hunyt sírjára. A filmváltozatot a

Ljuba Tadić és Neda Arnerić — Stipe Delić filmjében

ljubljanai televízió már több részletben sugározta. Az ötórányi anyag mozi-változatát viszont úgy sűrítették, hogy az átkötések elmaradtak, csak a regény kihagyhatatlan jele-neteinek váza sorakozik egymás mellé.

A rendezés Ezüst Arénáját a rövidfilmjei révén már nemzetközi híró Kristo Papić kapta *Mrdusa Dunjai Hamlet* című filmjéért. A film Ivo Bresan népszerű színműve nyomán készült. Története egy képzeletbeli falucskában, Mrdusa Dunjában játszódik valamikor 1946 táján. A falu kiskirálykodó vezetői elhatározzák: előadják a Hamlet osztályharcosan korszerűsített változatát. Hatalmi szóval ráveszik a részeges tanítót hogy szájuk íze szerint dolgozza át Shakespeare-szövegét, s erőnek erejével toborozzák a szereplőket. A szereposztás, s mindaz, ami a színpadon történik, a faluban történt önkényeskedések visszfénye. Végül is az előadás botrányba, majd véres drámába fullad.

A film helyi társadalmi események, politikai aspirációk eleve ismeretét tételezi fel, ráadásul nehezen érthető dialektusban beszél.

Párhuzamosan, színpadon és a való életben játszódik, de sem itt, sem ott nem igazán meggyőző. A *Mrdusa Dunjai Hamlet* témájában, mondánivalójában ugyanaz, mint Papić első játékfilmje, a *Bilincsek*, azzal a szerény különbséggel, hogy meg sem közelíti azt.

Shakespeare még egy játékfilmlet ihletett. Tomislav Radić fiatal színpadi és tévérendezőnek az Athéni Timon zágrábi bemutatója adta az ötletet *Timon* című filmjéhez. Ez a bemutató váratlanul magasba emelt egy viszonylag ismeretlen színészt. Radić képzeletben továbbszötte e színész pályáját: hogyan él a sikerrel, mi történik vele a további előadások során, mi lesz vele, ha ez a siker elmúlik. Az alapgondolat jó, de az ötlet folytatása már nem. Csupa utánérzés, másolás, mígnem a történet lassú unalomba hal. A film nem természetesen nem díjazták, mint ahogy több más filmet sem. De az idej pulai fesztiválon — bármilyen meglepő is ez a korábbi évek tapasztalatai után, — még így is több volt a díjak, mint a valóban díjazható filmek száma.

FENYVES GYÖRGY